

vhodný k měření míry disociace pro klinické a výzkumné účely. Obsahuje 28 položek, které hodnotí disociativní symptomy od nepatologických, jako například výpadky paměti v případě některých prožitků, např. zkušenost, že se jedinec nachází někde a neví, jak se tam dostal; nebo nemožnost vzpomenout si na koupi nové věci; až po příznaky přítomné u závažnějších disociativních poruch, jako je depersonalizace/derealizace, amnézie nebo změny identity. Jedinci zaznamenávají, jak často se jim daná zkušenost děje na úsečce dlouhé 100 mm. Je k dispozici i revidovaná verze DES-II, která používá 11-bodovou Likertovou škálu v rozmezí 0, 10, 20..., 100 (22). Při hodnocení se počítá průměr (DES skór) a byl validizován jako screeningová škála pro sledování disociativních symptomů (23–25). DES existuje v českém překladu a byl validizován a standardizován na českou populaci, stejně jako A-DES varianta pro dospívající (19–21).

Dotazníkem, který měří disociativní příznaky v jejich somatických projevech, je dotazník somatoformní disociace „Somatoform Dissociation Questionnaire“ (SDQ-20) (26). Dotazník SDQ-20 kvantitativně hodnotí somatoformní disociativní symptomy na škále 1 až 5 a zabývá se především symptomy a prožitky, jako jsou paralýza, anestezie, bolestivé symptomy, poruchy motorické kontroly nebo některé gastrointestinální příznaky. Dotazník též koreluje s dalšími způsoby měření disociace (26, 27). Dalšími užívanými škálami jsou například DDIS (Dissociative Disorders Interview Schedule) (28) nebo novější sebesposuzující dotazník MID (Multidimensional Inventory of Dissociation) (29).

Výše popsané nástroje k měření disociace hodnotí disociaci jako trvalý „rys“ (trait marker). Disociativní příznaky se však mohou projevovat také jako přechodné jevy, stavy, měnící se v čase pod vlivem stresujících (či v extrémním případě traumatických) událostí nebo vzpomínek na ně. K hodnocení

příznaků aktuálního stavu (state marker) u disociace je k dispozici například dotazník the Clinician Administered Dissociative States Scale (CADSS) (30), který má 27 položek, dále pak Dissociation-Tension-Scale (DSS-4), který obsahuje 22 položek a je rovněž sebesposuzovací, a v některých studiích byl využit přímo v průběhu experimentu (například při použití zobrazovacích metod) (31). Dalším dotazníkem hodnotícím disociaci jako aktuální stav je Stavová škála disociace (State Scale of Dissociation) (32), který zde chceme čtenářům představit v jeho české verzi.

Stavová škála disociace „State Scale of Dissociation“ (SSD) byla vytvořena autory Krüger a Mace (32) a její český nevalidizovaný překlad předkládáme čtenářům k volnému předběžnému praktickému použití v příloze tohoto článku (viz Appendix). Škála zachycuje změny a míru intenzity disociativních příznaků v čase a umožňuje studovat souběžně probíhající psychofyziologické stavy, například některé fyziologické, imunitní či endokrinní změny doprovázející disociativními symptomy (a mohou s nimi korelovat v klinických či experimentálních studiích).

Pacient hodnotí výroky o prožitcích, které jsou přítomny, na modifikované vizuální analogové škále, která navazuje na způsob zaznamenání subjektivní zkušenosti ve škále disociativních zkušeností DES (33), jež umožňuje vyjádření a hodnocení závažnosti disociativních příznaků. Dotazník má 56 položek rozdělených do sedmi subškál: derealizace (položka 1–8), depersonalizace (položka 9–16), konfuze identity (položka 17–24), alterace identity (položka 25–32), konverze (položka 33–40), amnézie (položka 41–46) a hypermnézie (položka 47–56).

Skóry SSD jsou hodnoceny podle zaškrtnutých čtverečků od 0 (první čtvereček) do 9 (desátý čtvereček). Celkový skór se vypočítá jako průměr všech položek a skóre subškál jako průměr položek daných subškál.